

CINCO CAPÍTULOS DEL *TERÇ DEL CRESTIA* DE FRANCESC ELXIMENIS

OMITIDOS POR EL P. MARTÍ EN SU EDICIÓN DE LA OBRA

Hace más de cuarenta años, el P. Martí, de Barcelona, erudito de considerable experiencia y habilidad, comenzó la difícil tarea de transcribir y publicar la obra más importante y extensa de Francesc Eiximenis, el *Terç del Crestià* (1384) ¹. Desgraciadamente, el proyecto fue abandonado debido a la muerte prematura del P. Martí, pero se llegaron a publicar tres tomos que contienen 352 capítulos de los 1060 que componen la obra ².

En las cuatro décadas que han pasado desde que salió el primer tomo se han hecho algunas críticas sobre la edición ³, pero hasta el presente no se había notado un problema bastante serio del texto presentado por el P. Martí: una equivocación en la numeración de los capítulos, y, a consecuencia de esto, la omisión de cinco capítulos de la obra.

De los diez manuscritos del *Terç* que se conservan, los siguientes reproducen algo de la primera parte de la obra, el *locus* donde radica nuestro problema: *B*, Biblioteca Central de Barcelona, antes Biblioteca de Catalunya, n. 457; *C*, Arxiu Capitular de Barcelona, n. 47; *M*, Biblioteca Nacional en Madrid, n. 1792; *R*, Biblioteca del Palacio Real de Madrid, II-1978; *U*, Biblioteca de la Universi-

¹ Antes de comenzar la edición del *Terç*, el P. Martí ya había producido varios artículos eruditos sobre la obra y el pensamiento de Eiximenis, por ejemplo: *Escrits de Mestre Eiximenis* «Estudis Franciscans» 40 (1928); *Fra Francesc Eiximenis, O. M. (1340?-1409?)*, «Estudis Franciscans» 40 (1928) 437-500; y otros.

² Se publicaron en la colección «Els Nostres Clàssics» de la Editorial Barcino (Barcelona, 1929-32).

³ Entre otras, se han hecho repetidas referencias a una supuesta confusión entre la expansión de las abreviaturas medievales q con — superpuesto y q subrayada.

dad de Barcelona, n. 91; V, Biblioteca Metropolitana de Valencia, n. 42⁴.

B y U contienen 517 capítulos cada uno. B los numera consecutivamente tanto en el texto como en las rúbricas. U los numera solamente en las rúbricas, erráticamente, sin aparente orden o principio, en grupos de dos o más.

M, C y V contienen 523 capítulos cada uno y los numeran consecutiva y ordenadamente en el texto y las rúbricas (algunos folios de C se han perdido, sin embargo).

R contiene solamente 114 capítulos de esta primera sección, empezando con el 410 y terminando, como CMV, en el 523.

Por lo dicho se ve que existe una diferencia de seis capítulos entre los grupos de manuscritos BU y CMRV. El P. Martí, en su preparación del texto del *Terç*, siguió fielmente la versión de U, corrigiéndola ocasionalmente con B, manuscrito que, como él mismo expresa, es una copia fiel de U⁵. Además, no habiendo hecho un estudio concienzudo de los manuscritos y sus relaciones, no se dio cuenta de la discrepancia de numeración entre los grupos BU y CMRV, cayendo, como resultado, en el error antedicho⁶.

En el presente artículo me propongo presentar brevemente: I) las causas de la discrepancia de numeración; II) un sumario de la evidencia que sustancia mi tesis sobre la autenticidad de los capítulos no incluidos por el P. Martí en su versión del texto de *Eiximenis*, y III) una transcripción de dichos capítulos.

I. DISCREPANCIA DE NUMERACIÓN

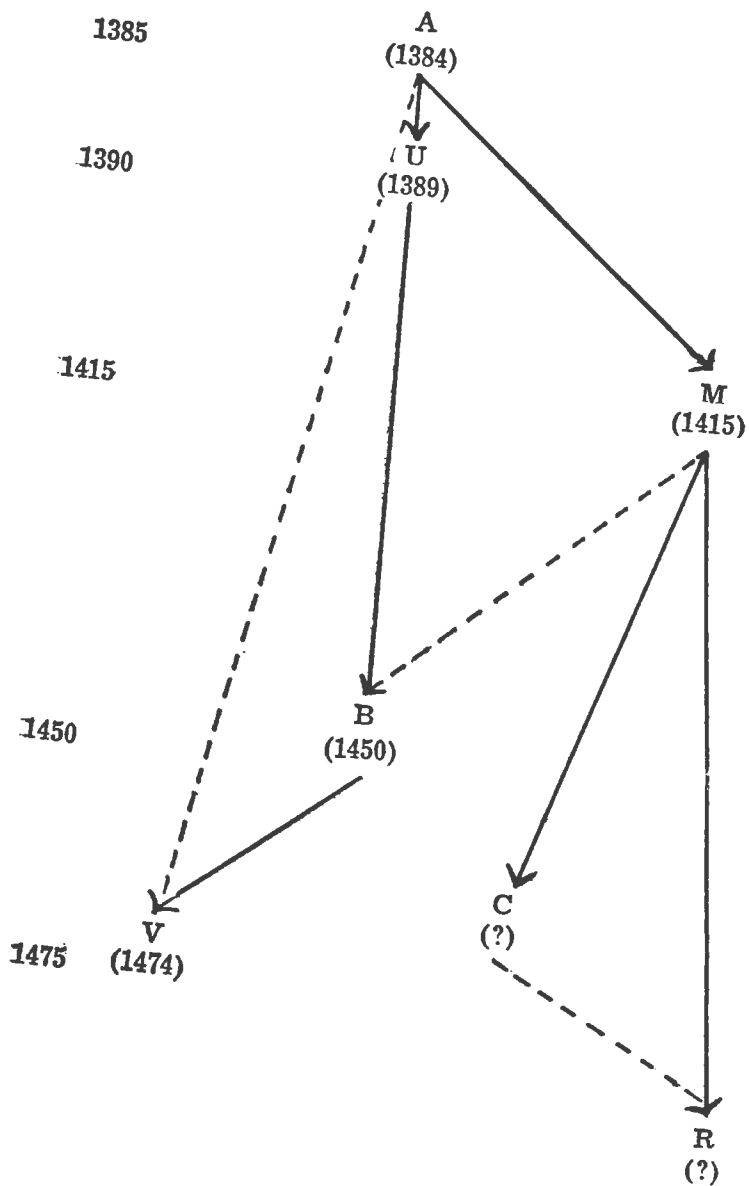
Las causas de la discrepancia de numeración entre BU y CMRV son dos: la primera es la división en dos capítulos (XIX y XX) en CMV de un capítulo (XIX) de BU; la segunda consiste en la

⁴ En mi tesis doctoral *Francesc Eiximenis' Terç del Crestià: Edition and Study of Sources. Chs. 353-430* (University of Toronto, Canada, 1971), he analizado y descrito en gran detalle las características de todos los manuscritos del *Terç* que se conservan. Las previas descripciones hechas por J. Massó-Torrents (*Les Obres de Francesch Eiximeniç (1340?-1409?)*). *Essaig d'una bibliografia*, «Anuari d'Institut d'Estudis Catalans» 3 (1909-1910) 588-692) y el P. Martí en su edición (tomo I, pp. 17-19) están llenas de errores.

⁵ Op. cit., p. 22.

⁶ El P. Martí no notó la discrepancia en ningún momento. Ver su op. cit., p. 18.

STEMMA

omisión en *BU* de cinco capítulos que forman parte del texto en *CMV* (CCXXXII-CCXXXVI). La omisión ocurre entre los capítulos CCXXX y CCXXXI de *BU* (caps. CCXXXI y CCXXXVII en *CMV*). *R* concuerda con la numeración de *CMV* aunque no contiene esta parte del texto, como ya se mencionó anteriormente.

II. AUTENTICIDAD DE LOS CAPÍTULOS OMITIDOS

Dadas las discrepancias entre estos dos grupos de manuscritos, debemos preguntarnos cuál de ellos representa la versión correcta del texto de Eiximenis. Anteriormente sugerí que la representada por el grupo *CMRV*. Sustanciemus esta tesis con una referencia al *stemma* de los manuscritos.

La detallada comparación de las variantes del texto de Eiximenis tal como lo presentan los diferentes manuscritos que se conservan de la primera parte resulta en el árbol familiar ⁷ que damos en la página anterior.

Como se ve, existen básicamente dos familias de manuscritos encabezados por *U* y *M*, los cuales comparten la misma autoridad textual a pesar de la diferencia temporal que los separa, ya que son copias del autógrafo *A*⁸. *C* y *R* dependen de *M*, y *B* depende de *U*. El caso de *V* es más complicado, pues aunque sus variantes coinciden en la mayoría de los casos con las de *B* y *U*, comparte con *CM* la división en dos del capítulo XIX y añade además los cinco capítulos omitidos por *BU*.

Consecuentemente, podemos concluir que en base a la autoridad de los manuscritos la versión del texto representada por *CMRV* es tan válida como la representada por *BU*. Sin embargo, hay muchos otros factores que tomados en conjunto con lo ya dicho no dejan lugar a dudas sobre la autenticidad y valor superior del texto de *CMRV* sobre el de *BU*. Añado algunos:

⁷ El establecimiento científico del *stemma* lo hago en mi tesis doctoral, citada anteriormente. Ver especialmente pp. 100 ss.

⁸ Aunque *A* no se conserva, sabemos de su existencia por el descubrimiento de Massó-Torrents de una referencia a su compra. Ver Clavería comuna, 21-i del Arxiu Municipal de València, o MASSÓ-TORRENTS, op. cit., p. 604. Aparece también reproducido el pasaje en RUBÍO I LLUCH, *Documents per l'història de la literatura catalana mig-eva*, I (Barcelona, 1908), p. 388.

a) Todos los manuscritos de la segunda parte de la obra que se conservan y en los cuales hay numeración de capítulos comienzan con el capítulo 524⁹. La implicación obvia es que la primera parte de la obra contiene 523 capítulos, como presenta la versión de *CMV* y corrobora la numeración de *R*. Los manuscritos de la segunda parte son los siguientes: *B'*, Biblioteca Central de Barcelona, antes Biblioteca de Catalunya, n. 458; *M'*, Biblioteca Nacional de Madrid, n. 1793; *R*, mencionado anteriormente; *U*, mencionado anteriormente; *V'*, Biblioteca Metropolitana de Valencia, n. 43.

b) Dada la extensión relativamente corta de la gran mayoría de capítulos en el *Terç*, es extraño encontrar un capítulo tan largo como el XIX de *BU*; la versión dividida de *CMV* y presupuesta por *R* parece más compatible con la extensión de los capítulos en el resto de la obra.

c) La forma «vulgar» de citar autoridades (latín con traducción catalana o versión catalana solamente), el estilo literario, el vocabulario y la organización de los capítulos en rígidas divisiones

escolásticas son rasgos típicos eiximenianos que se encuentran en cada uno de los cinco capítulos en cuestión¹⁰.

d) En el último capítulo de los cinco omitidos por *BU* se encuentra una referencia explícita al capítulo CCXCVII de *CMV* (CCXCII en *BU*) de la obra y otra al lugar que ocupa este quinto capítulo en la estructura total del tratado. Se lee: *E açò sia dit quant al sisèn punt principal de aquest article qui demana de la gravitat dels peccats*. El capítulo que sigue a éste y cuya autenticidad no está en duda comienza con las palabras: *Lo .VII.^{en} punt principal en la present matèria dels peccats...*

e) Finalmente, en un tratado tan extenso y completo sobre el pecado como propone ser el *Terç* es totalmente inconcebible no encontrar una discusión del «pecado de los pecados», el pecado imperdonable contra el Espíritu Santo. Sin embargo, no hemos podido encontrar dicha discusión en el texto excepto en estos cinco capítulos omitidos por *BU*, lo cual confirma su autenticidad¹¹.

⁹ Véase mi trabajo citado, pp. 100 ss.

¹⁰ Al momento estoy preparando un estudio de estos aspectos del trabajo de Eiximenis.

¹¹ Hay alguna que otra referencia aquí y allá (por ejemplo, cap. 297), pero nada sistemático como tenemos aquí y como era de esperar de Eiximenis.

III. TRANSCRIPCIÓN

A continuación transcribo los cinco capítulos de *CMV* omitidos en *BU* y la edición del P. Martí de Barcelona. No siendo mi propósito el presentar una edición crítica del *Terç* en estas páginas, dispenso con notas e identificación de fuentes¹². Transcribo directamente de *M*, adaptando el texto al uso moderno (puntuación, separación de palabras y regularización de ortografía en los casos de *v-u* e *i-j*. Dejamos la *g* que representa la *j*, seguida de *a* (envega, pugar, etc.). Además, anoto las variantes más importantes de *C* y *V*. Las adiciones a *M* están puestas entre < >, y las sustracciones entre [].

JORGE J. E. GRACIA

¹² La edición crítica del *Terç* la tengo en preparación.

Capítol .CCXXXII.: *Què és peccat en l'Esperit Sant* ^a.

Sobre tots altres peccats dien los doctors que és lo pus greu aquel peccat qui és en l'Esperit Sant, segons que posa lo Mestre de les *Sen-tències* en lo segon libre, en .XLIII. distincions ^b, del qual posen los sants les següents conclusions:

La primera sí és, que parlant pròpiament, aquel peccat és ^c en l'Esperit Sant qui no és comès per ignorància ne per fragilitat, mas és comès lavors cant alcun per certa indústria foragita de si matex aque-la cosa qui.l podia empatxar de voler fer peccat. Et aquesta manera de peccar és dit per tal ésser contra lo Sant Sperit, car l'om qui axí pecca, maliciosament pecca e per certa indústria.

Ara és axí que malícia és contrària a bonea, la qual és apropiada al Sant Sperit. Axí matex, les coses qui retrahen l'om de peccat són obres apropiades al Sant Sperit. Que, donchs, com ^d scientment foragit de si matex aytals obres, per tal lo peccat aquel que lavors l'om comet és apelat contra lo Sant Sperit.

La segona conclusió és aquesta, que aquest aytal peccat és spècia de peccat de tots punts separada dels altres peccats mortals. Apar açò pertant, car aquest peccat proceex de certa malícia e indústria e no.u fan axí tots los altres. Axí matex apar açò per tal, car aquest peccat de dret en dret impugna la gràcia qui és apelada penitencial, axí com mal original és contrari ^e a gràcia de ignocència e.ls altres peccats mor-tals són contraris a la gràcia baptismal.

Item, aquest peccat és axí en lo sperit, que no és en la carn, axí com sí posa ^f ésser per los doctors fornicació e gola, per les quals coses apar vera la segona conclusió.

La terça conclusió és aquesta, que tanta és la gravitat d'aquests peccats que tart poria l'om caure en els si, donchs, altra malícia e pec-cat mortal o peccats no havia ^g hom comès primerament lo qual sia rahó d'aquests. Et açò posa la *Glosa* sobre aquela paraula *Proverbio-rum* .XVIII°: ^h *Impius, cum in profundum peccatorum venerit contem-nit*. Diu axí ⁱ: *Qui longis peccatorum tenebris involutus, semel de luce desperat ex desperatione sibi peccandi frena relaxat*. Et vol dir que aquel qui per molts peccats que fets ha despera de jamés conèxer la lum de veritat, per aquella aytal desesperacion el se lexa caure en altres peccats, lo qual lexa caure aytal és per esta via ^k peccat en l'Esperit

^a C añaide e com és greu.

^b V lee *distinctionis*.

^c C omite és.

^d CV omiten com.

^e V añaide a.

^f V lee *posen*.

^g C lee *haviem*.

^h C lee XVII.

ⁱ C añaide la dita *Glosa*.

^k V lee *vida*.

Sant. Vet, donchs, açí com¹ los peccats precedents són^m ocasió a l'hom de caure en peccat de desesperacion, qui ésⁿ peccat en lo Sant Sperit^o. E senblant és d'alscuns altres segons que posa lo notable següent.

Nota açí, donchs, que alsunes spècies són de peccats^p en l'Esperit Sant qui de necessitat ixen e presuposen altre peccat mortal, axí com és desesperació e obstinació e final inpenitència^q; cascun d'aquests per força hix e nex de peccats precedens. Emperò, les altres spècies de peccat en l'Esperit Sant no presuposen de necessitat altres peccats mortals de què isquen, axí con són presumció, emvega de la gràcia fraternal e impugnacion de manifesta veritat, car l'om per algun dèbil motiu e per pocha afecció de l'hom a bé poria^r peccar en cascun^s d'aquests tres peccats derrés, sens què no hauria fet negun altra peccat mortal d'on negun d'aquests tres derrés exís.

La quarta conclusió és, que peccat en l'Esperit Sant és pus greu que negun dels altres. Apar açò^t primerament, car aquest peccat ha començament de malícia, e hix de pròpia malícia de l'hom e ha més de la volentat de l'hom e de son consentiment que no aquels peccats qui proceexen de ignorància o de frevoltat o de cobeegança, e^u, per consegüent, és pus greu segons que posa sent Gregori, .XXV.º *Moralium*.

Segonament, car aquests peccats són contra aquels dons specials del Sant Sperit qui han l'om a retraure de peccat més que les virtuts contràries als altres vicis. Ara és axí, que aytant, com algun don de Déu ab major efficàcia lunya hom^v de peccat, aytant lo peccat qui és contra aquel do és pus greu de si matex e de sa natura.

Terçament, són^x aquests peccats pus greus que altres, car luyen hom de Déu més que los altres, e de les sues gràcies e dons specials, axí com veuràs si attens a cascun d'els; car desperar és luyar-se de la sperança de la misericòrdia de Déu. Presumir masa és fugir e menysprear la temor de la justícia de Déu. Inpugnar manifesta veritat, majorment de la fe, és^y fugir al lum divinal, per lo qual som endresats en la fe e en la justícia del Regne de Déu, per la qual nos havem açí a salvar. Haver emvega de la gràcia de Déu dada al prohisme és fugir a la gràcia de Déu. Proposar de no penedir-se de sos peccats és fugir a penitència e a remissió de peccats. Obstinat és fugir a^z tota inspiració divinal.

Vet açí con cascun dels dits^{a'} peccats és de dret en dret^{b'} contra algun special don^{c'} de Déu. E no és axí dels altres peccats, car jatsia

¹ V omite *com*.

^m C lee *so*.

ⁿ M lee *és* entre líneas.

^o V lee *Sperit Sant*.

^p C lee *peccat*.

^q V añade *e*.

^r C lee *porta*.

^s M repite *cascun*.

^t V omite *açò*.

^u V omite *e*.

^v CV leen *l'om*.

^x V lee *com*.

^y C repite *és*.

^z C omite *a*.

^{a'} M lee *dits* entre líneas.

^{b'} V añade *en special*.

^{c'} V lee *dret y omite special*.

que l'hom qui fa fornicacion luny de sí la gràcia de Déu e virtut de castedat, emperò, aquel qui fornica no entèn^{d'} de dret en dret a fer açò ne a procurar aquests mals, jatsia que al mal que el fa se segueix per accident que el perda la gràcia de Déu e aminva sa castedat.

Capítol .CCXXXIII.: *Com lo peccat en l'Esperit Sant és irremissible.*

Per ço qui dit és, pots veure per què dix lo Salvador, *Mathei duodecimo*^a, que qui peccara contra lo Sant Sperit no li serà remès en esta vida ne en l'altra, car si attens a la malícia dels dits peccats, tots venen contra remissió de peccats e contra la gràcia de Déu; per les quals coses los peccats^b se han a remetre.

Per què deus saber que negun peccat en esta present vida no és tan mal que Déus no.l puxa remetre per sa gran pietat. Per tal diu sent Agostí, e és *De penitentia*, distincione .IIIa. c, *Ecce...* e^d diu aquí que de negun en esta vida no.s deu hom desperar per grans peccats que fasa, car la fontal misericòrdia de nostre senyor Déu sobrepuja tota malícia possible. E per tal errà legament Cahym cant dix après que ach mort son frare Abel: *Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear*^e; ço és, que major era la sua iniquitat que no era la pietat de Déu, a qui pertany perdonar lo peccat. Emperò, açò no contrastant, peccat en l'Esperit Sant és apelat irremissible per les següens rahons:

La primera és, car alscons de aquests peccats tolen a l'hom propòsit de tornar a la via de salvació, la qual cosa no fan los altres peccats. Certa cosa és que voler ajustar vanament ne pugar en estament ne fornicar legament no tolen a l'hom propòsit de tornar a Déu^f, axí matex és dels altres peccats mortals, mas los peccats qui són contra lo Sant Sperit tolen a l'hom aytal propòsit, axí com apar de obstinacion, qui ferma l'om en sos mals; axí matex desperacion de tots punts lunya l'om d'aytal propòsit; et axí matex haver propòsit de final impenitència.

La segona rahó sí és, car los dits peccats són de aytal condicion que de dret en dret repugnen a alcun special don del Sant Sperit, al qual don pertany lunyar l'om de tot peccat. E tot axí con la malaltia corporal és apelada incurabla cant lunya de l'hom tot remey e via a salut, axí per açò en special los dits peccats són apelats^g irremissibles, car lunyen l'om d'aquel sant don de Déu qui aporta lo peccador a via de salvacion.

Per què diu sent Agostí en lo primer libre *De sermone domini in monte*, que tanta és la malícia d'aquests peccats que empattxen l'om que no prech a Déu per misericòrdia ne.s convertescha a El. E con sia axí,

^a V añade a *fer de*.

^b CV leen XII°.

^c C omite los peccats.

^e C añade capítulo.

^d CV omiten e.

^e C añade *Genesis IIII°*.

^f C añade e.

^g V lee *appellat*.

que a^b impetrar remissió de peccats primerament sia necessari que l'hom haga ferm propòsit de lunyar-se de peccat, per rahó d'açò peccar en l'Esperit Sant és dit peccat¹ irremissibla, car gira la cara del peccador al contrari d'aquela part on deu reebre misericòrdia, entant que hom axí estant^k jamés no.n¹ vendria a vènia si Déu per special gràcia no.l girava a si^m matex.

Capítol .CCXXXIII.: *Com los peccats contra lo Sant Sperit^a són .VI. e qui.ls fa és contra lo Sant Sperit.*

Sis spècies hi ha de a^r peccat^b contra l'Esperit Sant, ço és, desesperació, presumpció, impugnacion de veritat coneguda^c, emvega de la gràcia fraternal, inpenitència final e^d obstinacion.

Sent Agostí en lo libre *De fide ad Petrum* posa desesperacion e presumpció ésser peccats contra lo Sant Sperit, e.n lo *Enchiridion* posa açò matex de obstinacion, e en lo libre *De verbis domini* ho posa de la final inpenitència, e en lo libre *De sermone domini in monte* ho posa de la emvega de la gràcia fraternal, e en lo libre *De unico baptismo* ho posa de la impugnació de veritat coneguda; axí que, en suma, les spècies dels peccats en lo Sant Sperit són les sis qui dites són, e no pus ne més. Mas que cascun d'aquests peccats sia peccat speritual proceent contra alcuna special gràcia al Sant Sperit apropiada, la qual gràcia sia ordonada a retraure lo cor de l'hom de elegir peccat, apar-ho si attens a^e açò qui.s seguex, car lo primer don e gràcia aytal és sperança sencera de la misericòrdia divinal, contra la qual gràcia^f és peccat de desesperacion qui fa hom menysprear la dita misericòrdia^g.

Lo segon don és temor de la justícia e rigor divinal, contra la qual és presumpcion, qui fa^h hom menysprear la justícia divinal scientment e a propòsit.

Lo terç és conexença de la sancta fe cathòlica e de bones e sanctes¹ costumes, contra lo qual és impugnacion de veritat clarament coneguda en la fe e en bones costumes.

Nota açí que^k impugnar veritat per alcuna passió, axí com per vergonya o per paor, no és peccat en lo Sant Sperit, mas impugnar-la studiosament e maliciosament, lavors és peccat en lo Sant Sperit¹. Et per

^b C omite a.

¹ V lee *peccar*.

^k C lee *estant hom axí*.

¹ CV leen *no*.

^m C lee *assí*.

^a CV leen *l'Esperit Sant*.

^r V añade *sis*.

^b CV leen *peccats*.

^c V añade *e*.

^d V omite *e*.

^o V lee *en*.

^z V lee *gran*.

^e V omite qui fa a hom menysprear la dita misericòrdia.

ⁿ C añade *a*.

¹ CV omiten *e sanctes*.

^k C lee qui en el margen.

¹ C lee *l'Esperit Sanct y omite mas impugnar-la studiosament e maliciosament, lavors és peccat en lo Sant Sperit*.

tal, aquesta és retgla general en esta ^m matèria, que tostemp peccat en l'Esperit Sant proceex per sola eleccion de la volentat e per malícia. Et per tal, aquel qui.s despera per sa fragilitat no pecca en lo Sant Sperit; axí mateix, aquel qui per gran enteniment e ardor que ha al peccat carnal proposa que jamés no.s penedir[i]à ⁿ perfetament del dit peccat, aquel no pecca en lo Sant Sperit, car pecca per fragilitat e no per sola elecció e malícia de sa volentat. D'on se seguex clarament que aquels qui dien que la nostra volentat no.s pout moure contra lo juy de la nostra rahó, han a ^o neguar per consegüent que.y haga peccat contra lo Sant Sperit, car dien que la nostra volentat no pot peccar sinó per ignorància o per fragilitat o per indeliberació plenària; et per consegüent, han a dir que no podem peccar per certa malícia, de la qual rayl han a exir tots los peccats qui són contra lo Sant Sperit.

La quarta ^p gràcia e don special del Sant Sperit en nós és la ajuda de la sua divinal gràcia, contra lo qual és aquela emvega de la gràcia fraternal qui hix de pròpria malícia de la volentat, qui o.y a Déu e a sos membres e a son propri profit. Emperò, en quant emvega a vegades nex en nós per tal cant cuydam que lo bé de l'altre sia aminvament nostro, lavors és ab alcuna passion mesclada la nostra eleccion de la volentat e no és pura eleccion sens passion. Et per tal, lavors la dita emvega no és peccat en lo Sant Sperit, mas és un dels ^q set ^r peccats mortals.

La quinta gràcia és avorrir de tots punts tota cosa qui sia contra la honor de Déu. Contra aquesta gràcia és haver propòsit de nuyl temps penedir-sa de negun peccat comès ne guardar-se del esdevenidor. E açò s'apela final inpenitència, lo qual propòsit cové que sia sens ninguna passió, mas que vingua de pura e simpla ^s elecció de la volentat, car ^t no fer penitència de son peccat fins a la mort per negligència, açò no és peccat en lo Sant Sperit, ans és circumstància de tot peccat mortal en què l'om mor finalment.

La sisena ^u és menyspreu de cascuna mundanal e ^v temporal delectacion qui tolgua la delectacion eternal. Et contra aquesta gràcia és obstinacion, qui és ferm propòsit de reposar-se tostemp ^x inmoiblement en los delits colpables e crimosos d'esta ^y present vida.

Nota que obstinació e final inpenitència han aquesta diferència, car la una guarda en ço qui és passat e l'altra a açò qui és esdevenidor, et axí mateix per tal, car la inpenitència final fa hom menysprear la reverència a Déu deguda e la obstinacion la delectació eternal.

Nota axí mateix que rebellar e no voler obeir a qui hom deu obeir ^z

^m C lee *aquesta*.

ⁿ CV leen *penedirà*.

^o V omite *a*.

^p C lee *III*^a.

^q C lee *del*.

^r CV leen *VII*.

^s V lee *simpla e pura*.

^t C lee *e a*.

^u V lee *VI*^e.

^v C lee *o*.

^x C omite *tostemp*.

^y C lee *aquesta*.

^z C omite *a qui hom deu obeir*.

si hix de ^{a'} sola eleccion de la volentat és peccat contra lo Sant Sperit, qui pertany a obstinacion e no en altra manera ^{b'}.

Capítol .CCXXXV.: *Qui posa differència entre blasphemía e sperit de blasphemía.*

Doptar poria açí algun dient, con ^a se pot fer que no sien sinó les dites sis ^b spècies de peccats contra lo Sant Sperit. Et, emperò, lo Salvador, *Mathei duodecimo* ^c, posà que ^d blasfemar lo Sant Sperit és peccat en l'Esperit Sant ^e.

Responen açí los doctors dient que blasphemía en lo Sant Sperit se contèn e.s redoex a aquela spècia de peccat en l'Esperit Sant qui.s diu impugnacion de veritat manifesta. Nota açí per miyls ^f veure esta ^g matèria que differència és ^h entre blasphemía e sperit de blasphemía, car blasphemar ⁱ és deroguar a la bonea divinal per qualsevol via que hom li ^k atribuescha ço que ^l no li convé o denegant-li ço que li convé. Et açò se pot fer a vegades per ignorància ^m, a vegades per fragilitat, axí com quant algun blasphema per ira o per qualque altra passió; e lavors no són peccats contra lo Sant Sperit. A vegades se fa per sola eleccion e pravitat de la volentat, e lavors és peccat ⁿ contra lo Sant Sperit. La ^o qual si.s fa dins lo cor per aprehensió de l'enteniment e per consentiment de la volentat, lavors és apelada blasphemía de cor; e si ve defora a ^p la lengua és apelada blasphemía de bocha, qui és contrària a confessió de veritat de la sancta fe.

Sperit de blasphemía és amor de la divinal blasphemía qui nex de sola elecció de la ^q volentat. E ^r com amar axí la divinal blasphemía sia sobiran peccat, per tal sperit de blasphemía és tostemps peccat en lo Sanct Sperit. E aquesta diferència entre blasphemía e sperit de blasphemía apar que enseny ^s lo nostro cap Jhesuchrist, *Mathei duodecimo* ^t, parlant sots los dits dos ^u vocables ^v, los quals se deuen entendre en la manera damont ^v dita.

^{a'} C añade *la*.
^{b'} V lee *persona*.
^a C lee *poria algun açí com*; M lee *dient* entre líneas; V omite *dient*.
^b V omite *VI*.
^c CV leen *XIIo*.
^d C añade *blasfèmia o*.
^e C lee *lo Sanct Sperit*.
^f V añade *a*.
^g CV leen *aquesta*.
^h CV leen *ha*.
ⁱ CV leen *blasfèmia*.
^k V lee *la*.

^l CV leen *qui*.
^m V añade *e*.
ⁿ V omite *peccat*.
^o C lee *lo*.
^p V omite *a*.
^q V omite *la*.
^r V omite *E*.
^s C lee *ensenyà*.
^t CV leen *XIIo*.
^u V lee *dos dits*.
^v C lee *notabbles*, V lee *notables*.
^v V lee *desús*.

Capítol .CCXXXVI.: *Com lo nombre dels peccats en lo Sant Sperit se pot saber per special art e procés.*

Lo dit nombre dels dits peccats pots axí veure per art, car en la remissió dels peccats has a pensar tres coses, ço és, aquel qui.l.s^a remet e aquel a qui és remès^b e la disposició qui.s requer en^c aquel a^d qui és remès. En lo remetent són dues coses, ço és, misericòrdia e justícia^e. Contra la misericòrdia divinal és desperacion; contra la justícia és la presumpció. En aquel a qui.s^f fa la remissió són dues coses, ço és, dolor del peccat comès, et contra açò es obstinacion, e.y ha propòsit de no cometre'n pus, d'aquí^g avant, e contra açò és^h la final impenitència. La disposició en aquel a qui fa la remissió és en dues maneres, ço és, conexença de la veritat e amor de bé. Contra la dita conexença és in-pugnacion de la veritat coneguda; contra lo segon és emvega de la fraternal gràcia.

Per totes aquestes coses apar lo propòsit principal, qui era con¹ los peccats contra lo Sant Sperit han^k en si sobirana gravitat. Et encara la^l pots veure fort gran si penses con los altres peccats enclinen e giren^m l'om a la creatura de dret en dret eⁿ per accident l'unyen hom de Déu. Mas aquests peccats han lo contrari, car de dret en dret l'unyen hom de Déu e per accident tiren hom a la desordonada amor de la creatura.

Nota^o que tot peccat qui nex de malícia no és peccat contra lo Sant Sperit, axí com són los peccats comeses per malícia contra los manaments de la segona taula de la lig, car aytals peccats no l'unyen hom de dret en dret del sobiran bé que és Déu. Et açò sia dit quant al sisèn^p punt principal d'aquest article qui demana de la gravitat del<s>^q peccats.

D'aquesta matèria matexa trobaràs alsunes coses^r tocans aquest matex propòsit en lo deèn^s e derrer punt principal dels peccats mortals, en lo segon capítol del dit deèn^t punt, en aquel capítol qui comensa: «Dampnifiquen encara los dits^u peccats . . . ».

Et açò sia dit en esta matèria per les persones simples, car entre los letrats se mouen açí grans dificultats e fort altes^v.

^a V lee qui.l.

^b V omite a qui és remès.

^c V lee a.

^d V omite a.

^e V repite e justícia.

^f M lee la -s al margen.

^g V lee de si.

^h V omite és.

ⁱ V lee contra.

^k V lee ha.

^l V lee lo.

^m CV leen tiren.

ⁿ V omite e.

^o V añade assi.

^p V lee VI.

^q CV leen dels; M lee del.

^r C lee rahons.

^s V lee X^e.

^t V lee X^e.

^u V omite dits.

^v V lee fortalises.

